

27 juni 2001

Förslag till B-uppsatsämnen

Ämnesförslagen är 'färdiga' i den meningen att källmaterialet har kontrollerats och både bedömts hålla för intressanta problemformuleringar och inte minst vara möjligt att hantera inom den givna tiden. De problemformuleringar som anges nedan är inte färdiga och här finns givetvis utrymme för egna preferenser. Det faktiska urvalet/avgränsningen måste göras av studenten i samråd med läraren. Det har inte funnits någon möjlighet att kontrollera vilken litteratur som finns – det kan alltså mycket väl vara så att ämnesförslaget är utförligt behandlat, ansvaret för att kontrollera detta ligger på studenten.

Rent generellt kan man säga att det finns två tänkbara grundkoncept för en rad av nedanstående förslag. För det första kan man lägga vikt vid historiens 'objektiva' sida, dvs ta upp sådant som verksamhet, mål, organisation, förhållande till andra aktörer, inre sammanhållning och konflikter, uppnådda resultat, effekter. Vilka orsakssamband kan vi se? För det andra kan man istället (eller också) undersöka historiens 'subjektiva' sida, dvs hur har aktörerna upplevt de fenomen som vi undersöker. Vilka motiv hade de? Hur såg de på sig själva, på andra, på det förflutna, på framtiden?

En rad ämnesgrupper kan sägas handla om 'bilden av' ett fenomen (politiska händelser, sociala och kulturella fenomen) i olika medier: dagspress, populärpress, politiska och allmänna tidskrifter. Utifrån intresseområden är här variationsmöjligheterna otaliga.

LLA = Landsarkivet i Lund
LLA-depå = Landsarkivet i Lund, depå Gastelyckan I
LS = Stadsarkivet i Lund
MSA = Malmö stadsarkiv

Tidigmoderna ämnen

Danska bönder och rätten. Herredsting på Fyn 1640-48. Flera ämnen tänkbara: med en begränsad tidsperiod kan rättens funktion undersökas i sin helhet, alternativt efter några teman: tvister, brottmål etc. Med hjälp av de förnämliga registren kan undersökningen fokuseras på exempelvis kvinnor som framträder vid rätten eller på vissa byar.
Källa: Ældre danske tingbøger. Aasum herreds tingbog, 1640-48, 3 band, Köpenhamn 1955-1960, register till samtliga band i band 3. (Institutionsbiblioteket) (Tryckta domböcker finns också för Herlufsholms birk, och Sokkelunds herred (båda Själland) samt Skasts herred (Jylland). (Eftersom de senare domböckerna är en av huvudkällorna till Henrik Appels doktorsavhandling framlagd för några år sedan är dessa knappast aktuella för ämnesgivning.)

De norska undersåtarna och den danske konungen. Norska böneskrifter (suppliker) 1660-1662. Flera ämnen tänkbara: med källpublikationernas upplägg och register är det såväl möjligt att undersöka vissa teman (exv skatter, köpmän, spannmål, kvinnor), som vissa städer eller län/fögderier.

Källa: Norske suppliker 1660-1662, 2 band, Oslo 1988-1990 (Institutionsbiblioteket)

De norska undersåtarna och den högsta rätten. Overhoffretten i Kristiania, 1667-1699. Flera ämnen tänkbara: teman som arv, familj, äktenskap, handel, kvinnor, olika yrkesgrupper.
Källa: Overhoffretts domar, band 1-3, 1667-1699, Oslo 1981-1995 (Institutionsbiblioteket)

Borgare och rätten. Stockholms rådstuvurätt 1592-1629, Halmstads rådstuvurätt 1681-1683/Ronneby byting 1634-1640. Flera ämnen, exv efter teman (sakregister för Stockholms tänkeböcker, eller undersökning av en begränsad tidsperiod).
Källor: Halmstads domböcker, Lund 1961; Ronneby stadsbok 1634-1640, Lund 1996, personregister; Stockholms tänkeböcker från år 1592, Stockholm –2000, person-, sak- och ortregister. (Institutionsbiblioteket)

Centralmakten och städerna i det svenska riket/det danska riket, 1560-1632. Centralmaktens styrning genom lagstiftning. Ett flertal ämnen här möjliga. Registren möjliggör att en viss stad/städer följs över tid, eller ett tema t ex gästgiverier, handel, hantverk, lösdrivare.
Källa: Privilegier, resolutioner och förordningar för Sveriges städer, III-VI, Stockholm 1939-1985. Banden innehåller även dåvarande danska och norska städer. (Institutionsbiblioteket)

Halland, hövdingen och centralmakten. Landshövdingeberättelsernas bild av Halland 1726-1818. Ett flertal ämnen möjliga tack vare orts-, person- och sakregister. Man kan följa ett visst ämne, t ex jordbrukets upphjälpande, sociala frågor, städernas näringar, förvaltningen.
Källa: Landshövdingeberättelser från Hallands län 1705-1818, Halmstad 1998, innehåller även stort antal kompletterande skrivelser (Institutionsbiblioteket).

Gårdar och bönder i Halland 1729. Socialhistoriska undersökningar av halländsk landsbygd.
Källa: Hallands landsbeskrifning 1729, 4 band, 1990. En mycket detaljerad beskrivning på gårdsnivå med uppgifter om jordbruket, byggnader, befolkning. (Institutionsbiblioteket).

Bilden av den andre. Reseskildringar från 1810-talet till England, Frankrike och Spanien.
Källa: Resejournaler 1813-1818, tr. i De la Gardieska arkivet, XIX (LUB)

Brott och straff under 1800- och 1900-talet

Brott och straff i Helsingborg från 1800-talets slut till 1989. Biografiska data om inblandade personer kan tas fram i databas LLA. Ämnet kan inriktas på viss befolkningsgrupp, exempelvis militärer eftersom staden hade garnison.
Källa: Domböcker från rådhusrätten Helsingborg. LLA

Brottslighet på skånska landsbygden 1880-1900.
Källa: Domböcker med saköreslängder från i stort sett vilken häradsrätt som helst för Skåne, Blekinge, Halland. Materialet levererat till ca 1900. LLA.

Grova brottmål på sydsvensk landsbygd 1880-1900. Vilka brott togs upp på urtima ting 1880-1900?
Källa: Domböcker från urtima ting, se ovan. LLA.

Ekonomiska villkor i skånska städer/på skånsk landsbygd under andra hälften av 1800-talet

Låntransaktioner bland hantverkargrupper i Lund 1850-1900.

Källa: Lunds rådhusrätt, bouppteckningar. LLA

Fastighetsaffärer i stad/på landsbygd under 1800-talet.

Källa: Uppbuds- och lagfartsprotokoll, LLA.

Ekonomisk skiktning i den lilla provinsstaden.

Källa: Karlshamns rådhusrätt, bouppteckningar. LLA.

Den tidiga välfärdsstaten

Livsmedelsförsörjning i krigs- och kristid, Malmö 1914-1922.

Källor: Malmö stads livsförnödenhetsnämnds samt arbetslöshets- och hjälpkommittés arkiv 1914-1916 och Malmö stads livsmedelsnämnds arkiv 1916-1922, MSA

Samhället och ungdomen. Malmö ungdomsstyrelse 1950-1970. Ungdomsstyrelsen var stadens politiska styrelse för ungdomsfrågor.

Källa: Malmö ungdomsstyrelse, protokoll, AU-protokoll, korrespondens, diarium, verksamhetsberättelser. MSA

Föreningen Malmö barnkrubba/barnkrubbor 1899-1946. Avgränsa period.

Källa: föreningens arkiv, protokoll, liggare, inskrivningar, årsberättelser, personalhandlingar. MSA

Kvinnorna och baltiska utställningen 1914.

Källa: Den baltiska utställningens arkiv, MSA. Litt: tidningsklippssamlingen i MSA. Officiell berättelse över Baltiska utställningen I-II, Malmö 1919. MSA:s idéhäfte s 10.

Utbildningsväsen/bildning

Högre allmänna läroverk - elitens plantskolor? Malmö latinskola -1906.

MSA:s idéhäfte s 16. MSA.

Kvällsundervisning för yrkesarbetande. Malmö aftonskola 1936-1967. MSA:s idéhäfte s 16. MSA.

Studentuppsatser i svenska för pojkar vid Malmö latinskola -1910. MSA:s idéhäfte s 16.

MSA. (Går antagligen även att undersöka vid LLA)

Studentuppsatser i svenska för kvinnliga läroverkselever 1910-1930-talet. (LSA)

Teknisk aftonskola för lärlingar. Söndags- och aftonskolan 1861-1924 LSA

Encyklopedins bildningskanon. Konversationslexikon och encyklopedier som källa till samhälls- och omvärldssyn 1820-2000. Uppslagsböckerna ger möjlighet till ett flertal ämnen

där exempelvis behandlingen av centrala samhällsbegrepp kan jämföras över tid och sättas in i sin samtid: stat, medborgare, demokrati m fl; bilder av andra länder, folk, 'raser', bilden av det egna och andra länders historia.

Källor: Svenskt conversations-lexikon, Örebro 1821-1829; Svenskt konversationslexikon, Stockholm 1845-1852; Konversations- och universallexikon 1866-; Nordisk familjebok, första upplagan 1875 (därefter Uggleupplagan från sekelskiftet 1900); Svensk uppslagsbok; Nationalencyklopedien; Bra Böckers Lexikon (de äldre uppslagsverken finns LUB). (Utöver de svenska uppslagsverken finns engelska, franska och tyska encyklopedier.) Litt.tips: Sven Lidman "Uppslagsboken" i Den svenska boken 500 år, Stockholm 1983.

Internationell politik speglad i svensk dagspress av olika politiska kulörer

Här är kombinationsmöjligheterna mellan valda händelser och tidningar outtömliga. Jag har därför inte bedömt det som meningsfullt att kontrollera tidningsmaterialet för följande egna ämnesförslag:

Dreyfusaffären, ryska revolutionen februari respektive november 1917, vapenstilleståndet i november 1918, fredssluten i Versailles, tyska revolutionen november 1918, finska inbördeskriget, bildandet av Nationernas förbund, Mussolinis maktövertagande, Kristallnatten 1938, Japans angrepp vid Pearl Harbour, de allierades toppmöten under andra världskriget fr a Jalta och Potsdam, Stalingrad 1943, räddningen av de danska judarna i oktober 1943, de första bilderna från de tyska koncentrationslägren 1945, Hiroshimabomben, bildandet av Förenta nationerna, tillkomsten av staten Israel, Nürnbergrättegångarna, Eichmannrättegången, Auschwitzrättegången, avkoloniseringskrigen Indien, Indonesien, Indokina, Algeriet m fl, händelser i medborgarrättsrörelsens historia i USA under 1950- och 60-talen, Slanskyrättegången 1948, Berlinupproret 1953, Ungern 1956, tysklandsfrågan, sjudagarskriget 1967, 1968 i Frankrike och Tyskland, Tjeckoslovakien 1968, röda brigaderna i Italien, Rote Armefraktion i BRD, oktoberkriget 1973, Israels invasion i södra Libanon 1982
....

Valfria tidningar med olika politisk färg, som alla finns på UB 4.

Svensk inrikespolitik speglad i svensk dagspress av olika politiska kulörer

Otal ämnen möjliga efter intresseinriktning.

Politiska tidskrifter och omvärlden

USA-bilden i tidskriften Tiden (socdem) 1939-1961 (UB 1)

Tysklandsbilden i Svensk tidskrift (högers) 1933-1939 (UB 1)

Sovjetbilden i Svensk tidskrift (högers); 1939-1945; 1945-1970. Två ämnen. (UB 1)

Folket i bild? Bilden av arbetaren, arbetet, staten, Kina, Sovjet i Folket i Bild-kulturfront 1972-2000.

Källa: FibKulturfront.

Socialistiska vänskapsföreningar och officiella propagandabilder

(Nedanstående ämnen lämpar sig för följande ämnen: respektive förenings bild av landet ifråga (väljer man en längre tidsperiod kan det bli aktuellt att begränsa sig till ett visst tema), en bild som tacksamt kan jämföras med mer objektiva skildringar, föreningens arbete i Sverige, föreningens direkta kontakter med landet i fråga. Ämnet ”DDR om DDR” utgår från den officiella propagandabilden producerad i Östberlin tänkt för den svenska publiken.)

Albanien – ett kommunistiskt alternativ i Europa?

Källa: Albanien och vi: svensk-albanska föreningens bulletin 1980-1998.

DDR om DDR. Den officiella bilden av DDR presenterad för utlandet.

Källa: TDR-revyn, respektive DDR-revyn, 1956-1990, (båda på svenska), flera ämnen möjliga.

DDR – kommunism på tyska? Vänskapsförbundets bild av DDR och föreningens arbete under 1980-talet.

Källa: Sverige-DDR medlemsblad, utgivet av Förbundet för förbindelser med Tyska demokratiska republiken 1981-1990.

Castors Kuba – latinamerikansk förebild? Den svenska vänskapsföreningens bild av Kuba.

Källa: Kuba: utgiven av svensk-kubanska föreningen, 1971-1993, Tidskriften Kuba, 1993-.

Kims Nordkorea – drömland i öster? Den svenska vänskapsföreningens bild av Nordkorea 1970-.

Källa: Korea-information, utgiven av svensk-koreanska föreningen, 1970-.

Populärpressen som speglingar av sin tid

Från nyheter i lättsam form till lättklädda flickor? Veckotidningen Se och dess syn på världen. Flertal ämnen möjliga: Tidningen Se som från starten 1938 är en utpräglad bildtidning utges fram till 1981 kan utgöra underlag för ’bilder’ av den stora politiken med andra världskriget och kalla kriget, icke-europeiska kulturer, avkolonialisering, folkhemmet och välfärdsbygget, arbetaren och teknikern, man/kvinna/barn, idrott, kungafamiljen. Bilder och reklam utgör en viktig del av materialet.

Källa: Se 1938-1981.

The American Way of Life på svenska. Tidskriften Det Bästa 1943-2000. Flertal ämnen möjliga: se veckotidningen Se ovan, även atomvapenhotet, familj/sexualitet/äktenskap/moral, hälsa/medicin, kommunismen, USA, kapitalismen, konsumtion.

Källa: Det Bästa 1943-.

Härtill kan läggas veckotidningar av typ Allers, Hemmets veckotidning, Svensk Damtidning som kan utnyttjas för en del av frågeställningarna ovan, men naturligen mer inriktat på den ’lilla världen’ kring hem, familj, könsroller.

Judar i Sverige/judisk självbild under 1900-talet

Judisk krönika om: den tyska raspolitiken och Förintelsen, de judiska flyktingarna, Palestinalösningen, Israels tillkomst 1948, kriget 1956, 1967, 1973, 1982, intifadorna.

Framsteg och samhällskritik i efterkrigstidens Sverige

Öresundsregionen som en framtidsregion. Öresundsrådet i Malmö, 1963-1993. Rådet var ett kommunförbund för Skåne och norra Själland.

Källa: Öresundsrådet, MSA

Motorism och miljö. Tidskriften Motor (Motormännens riksförbund), 1970-1980. UB 2.

Sol, vind och vatten. Antikärnkraftsrörelsens bild av sig själva och motståndarna 1979-2000.

Källa: Tidskrifterna Folkkampanjen Nej till kärnkraft 1979-1981 och Medsols 1981-.

Barsebäck ska väck! Folkkampanjen Nej till kärnkraft i Bjarred.

Källa: Bjarreds lokalkommitté. LLA-depå.

Borgerligt miljöengagemang. Tidningen Land 1971-2000. Flertal ämnen möjliga: gröna-vågen på 70-talet, oljekriserna, centerpartiets antikärnkraftsrörelse, Fälldinregeringarna, Harrisburg- och Tjernobyolyckorna, m fl.

Källa: Tidningen Land utgiven av Lantbrukarnas riksförbund

Barn och ungdomar i välfärdsstaten

Överhetlig disciplinering till goda medborgare? Kamratposten 1950-2000. Flera ämnen möjliga: bilden av barnet, av vuxenlivet, borgerlighet, omvärld/tredje världen, de andra, könsroller, uppfostran/bildning/skolpedagogiken, teknik. Ämnena bör avgränsas kronologiskt, alternativt begränsade tidsperioder jämföras med varandra.

Källa: Kamratposten.

Alltid redo för vem och för vad? Tidningen Scout 1965-2000. Jämför frågorna ovan för Kamratposten.

Källa: Scout. Svenska scoutförbundets ungdomstidning.

Kristna alltid redo. Scoutrörelsen KFUM - Malmö. MSA:s idéhäfte s 6. MSA.

Borgerlighetens sammanslutningar

Borgerlig kvinnorörelse - Fredrika Bremerförbundet Lundakrets. Exv 1944-1970. (LSA)

Den borgerliga elitens män. Malmö, slottsstadens rotaryklubb 1957-1986.

Källa: klubbens arkiv, protokoll, matriklar, korrespondens, tryck, tidskrifter. MSA

Turism

Från tidig turism med antiindustrialismens förtecken till massturism som konsumtion. Svenska turistföreningens årsskrifter som speglingar av sin tid. Flertal ämnen möjliga: resandets syften, bilderna av land och folk, 'stam', traditioner, historiebruket, fjällspåret, borgerlig bildning, bilen, det nationella, konkurrensen från charterturismen, målgrupper, man/kvinna.

Källa: Svenska turistföreningens årsskrifter 1886-2000.

Samma rubrik och frågor som ovan, men STF:s medlemstidningar 1933-2000, från 1962 Turist, som källa. Reklamen inte oväsentlig del av innehållet.

Motoriserad turism med manliga förtecken. Tidningen Motor, 1943-2000. Flertal ämnen möjliga: könsroller, resande i nya former, tekniksyn, bilen som konsumtion, USA-bilden, Motormännen som lobbygrupp i väg- och trafikfrågor, 70-talets oljekriser, miljöfrågor.

Källa: Motor, utgiven av Motormännens riksförbund.

Näringslivet och 1900-talets samhällsomvandling

Källmaterialet utgörs av tidskriften Industria: tidskrift för industriellt näringsliv som utges av Svenska arbetsgivarföreningen 1905-1971 och därefter följs av Vår industri (Svenska industriförbundet) 1972-76, SI-Nytt 1977-1985, Nytt från Industriförbundet 1986-.

Ett stort antal ämnen är här naturligtvis möjliga. Tidskrifterna kan användas för att avläsa arbetsgivar sidans reaktioner på och bilder av samhällsomvandlingen, politiska händelser, arbetsmarknadskonflikter, 'arbetaren' etc. Tidskrifterna utgör en självklar källa till självbilden av industrin, arbetsgivaren, ingenjören, tekniken, etc. Annonserna utgör en viktig del av informationen i tidskriften och kan med fördel undersökas, exempelvis bilden av det 'svenska'. Ett genusperspektiv kan anläggas.

Fackets självbild

Verksamhetsberättelsernas bild av LO och Metall. Flera ämnen möjliga: bilden av sig själva, av motståndarna, av staten, av omvärlden, av arbetaren, av man/kvinna.

Källor: Landsorganisationens verksamhetsberättelser 1901-1966; Metalls verksamhetsberättelser 1966-1989. (Institutionsbiblioteket).

Historieskrivning vid akademien och för en bredare publik

I forskningens front eller bakvatten? Uppsatsskrivande vid Historiska institutionen i Lund 1958-. Flera ämnen. Man kan dela på 2- och 3-betyg, ämnen, lärare, nya teorier, metod.

Källa: Uppsatser på B- och C-nivå, materialet på institutionen, register i biblioteket.

Bilda och roa allmänheten. Den populärvetenskapliga engelska tidskriften History Today, 1951-. Flera ämnen där avgränsningar måste göras kronologisk och tematiskt: världsbilden i tidskriften, Storbritannien i världen, imperialism kontra avkolonialisering, den tänkte läsaren, manligt/kvinnligt, den fjärran kontra den nära dramatiska samtidshistorien.

Källa: History Today.

Krig och kuriosa i fräsch förpackning? Den svenska populärvetenskapliga tidskriften Populär historia 1991-. Några tänkbara ämnen, se delvis ovan History Today.

Källa: Populär historia.